

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Ευχαριστίες</i>	_ 11
<i>Ονόματα, ημερομηνίες, αναφορές</i>	_ 13
<i>Χάρτες</i>	_ 15
Πρόλογος στην ελληνική έκδοση	_ 19
Πρόλογος	_ 25

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ (1809-1816)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Χώρα των χαμένων θεών.....	_ 31
----------------------------	------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

...και των σύγχρονων τεράτων	_ 72
------------------------------------	------

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1816-1823)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Διστακτικός ριζοσπάστης	_ 101
-------------------------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

«Μάντις ειμί εσθλών αγώνων»	_ 128
-----------------------------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Θάνατος από νερό, μεταμόρφωση από φωτιά	_ 165
---	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ο μεταμορφωμένος παραμορφωμένος	_ 203
---------------------------------------	-------

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΛΛΑΔΑ: «ΕΙΝ' Ο ΑΓΩΝΑΣ ΠΟΥ ΤΑ ΚΑΝΕΙ ΟΛΑ» (ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1823)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Προετοιμασίες για πόλεμο	_ 243
--------------------------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Αμφιρρέποντας	_ 272
---------------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Ο νέος δημόσιος άνδρας	_ 303
------------------------------	-------

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ: ΟΙ ΕΚΑΤΟ ΗΜΕΡΕΣ (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1824)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

«Πολιτική οικονομία»	_ 339
----------------------------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Αντιμετωπίζοντας τους οπλαρχηγούς	_ 363
---	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Πύρρειος νίκη	_ 393
---------------------	-------

Επίλογος	_ 419
----------------	-------

Σημειώσεις	_431
Βιβλιογραφία	_485
Ευρετήριο	_499

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση

Τα χρόνια που έγραφα αυτό το βιβλίο (2009-2012) είδα να ξετυλίγονται οι πρώτες πράξεις του δράματος της ελληνικής «κρίσης». Στη διάρκεια του φθινοπώρου και τους πρώτους μήνες του χειμώνα του 2010 επισκεπτόμουν καθημερινά την Εθνική Βιβλιοθήκη στην οδό Πανεπιστημίου. Περνούσα μπροστά από κλειστά καταστήματα, μπροστά από τοίχους καλυμμένους μεγκράφιτι, ενώ η υπηρεσία καθαριότητας του Δήμου απομάκρυνε τα συντρίμια από τη διαδήλωση της προηγούμενης νύχτας.

Θυμάμαι, έξω από τα Προπύλαια, την περίτεχνη μαρμάρινη είσοδο στη στάση του μετρό σπασμένη. Ήταν τα πρώτα χρόνια της κρίσης: ο θυμός δεν είχε ακόμη παραχωρήσει τη θέση του στην αγανάκτηση ή την εγκαρτέρηση, την οποία τώρα θεωρώ ως τη μακροβιότερη και πλέον σθεναρή αρετή του Έλληνα, αυτή ακριβώς που τον βοηθάει να επιβιώσει. Μέσα στη Βιβλιοθήκη, κρατούσα στα χέρια μου σελίδες γραμμένες από Έλληνες και Βρετανούς Φιλέλληνες πριν από διακόσια σχεδόν χρόνια. Βία, θυμός, απελπισία και, βεβαίως, ελπίδα διαπερνούσαν και αυτές τις σελίδες. Ήταν αδύνατον να μην σκεφτώ με ποιον τρόπο το καθημερινό δράμα που εκτυλισσόταν στους δρόμους της Αθήνας το 2010 συνδεόταν με εκείνες τις μάχες του 1821-1829, όταν η Ελλάδα κυριολεκτικά πάλευε για την ίδια της την ύπαρξη.

Ένα από τα πολλά που μου έμαθε η έρευνα, η οποία οδήγησε σε αυτό το βιβλίο, είναι ότι ο αγώνας της δεκαετίας του 1820 δεν ήταν απλώς και μόνο ο πολυύμητος ηρωικός αγώνας εναντίον της Τουρκοκρατίας. Την εποχή που επέλεξε να παρέμβει ο λόρδος Μπάιρον, η αναδυόμενη Ελλάδα βρισκόταν σε μια κατάσταση εσωτερικής σύγκρουσης (όπως εξηγώ λεπτομερώς στο κεφάλαιο 6). Υπήρχαν εκείνοι που πίστευαν ότι ο δρόμος προς τη μελλοντική ελευθερία περνούσε μέσα από την αυτάρκεια των οπλαρχηγών. Άλλοι, εμπνευσμένοι από τον Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό και το παράδειγμα των επαναστάσεων στην Αμερική και στη Γαλλία, έβλεπαν ότι, προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους, έπρεπε να καταφέρουν να διεθνοποιήσουν τον αγώνα. Ναι, οι Έλληνες μπορούσαν να επιτύχουν μόνοι τους την απελευθέρωσή τους. Όμως τι είδους ελευθερία θα προέκυπτε μετά από τόσους αγώνες; Η ύπαρξη της Ελλάδας ως ελεύθερου έθνους σε έναν κόσμο αναδυόμενων ή νεοσύστατων εθνών, καθώς οι παλιές μοναρχικές αυτοκρατορίες παρέβαιαν, η δημιουργία ενός εντελώς νέου είδους πολιτεύματος στην Ευρώπη του 19ου αιώνα: αυτό ήταν το όνειρο εκσυγχρονιστών όπως ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ο Ιωάννης Κωλέττης, ο Ιωάννης Καποδίστριας, οι караβοκύρηδες της Ύδρας, των Σπετσών και των Ψαρών και όλοι όσοι τους στήριζαν. Η πραγματοποίηση αυτού του ονείρου προϋπέθετε μια διαδρομή που περνούσε μέσα από τη διεθνή διπλωματία και, μοιραία όπως αποδείχθηκε, μέσα από δάνεια από το εξωτερικό.

Πιστεύω ότι ως σήμερα δεν έχει γίνει αντιληπτό πόσο κρίσιμη για την επίλυση αυτής της σύγκρουσης ήταν η παρέμβαση του λόρδου Μπάιρον και η συμπαράταξή του με την πλευρά των εκσυγχρονιστών. Η Ελλάδα, το 1823 και το 1824, ακριβώς την εποχή που ο Άγγλος λόρδος ενεπλάκη στην ελληνική υπόθεση, αλλά και μετά τον θάνατό του, δεν είχε ακόμη συγκροτηθεί στο έθνος-κράτος που θα γινόταν αργότερα. Μόνο εξαιτίας της έκβασης των εμφύλιων συγκρούσεων εκείνων των χρόνων έγινε η Ελλάδα ένα αυτοδιοίκητο, ανεξάρτητο ευρωπαϊκό έθνος. Όμως αυτός ο στόχος, όπως πίστευαν και εξηγούσαν στους απεσταλμένους του λόρδου Μπάιρον οι αντίπαλοι των

εκσυγχρονιστών, μεταξύ αυτών και ο Κολοκοτρώνης, θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο έναντι τιμήματος. Και αυτό είναι το τίμημα που εξακολουθούσε να πληρώνει η Ελλάδα το 2010, με τη μορφή του πρώτου μνημονίου. Η επίσημη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Συνόδου Κορυφής της 12ης Ιουλίου 2015 εκτόξευσε ακόμη περισσότερο αυτό το τίμημα, καθώς η νέα συμφωνία που υπεγράφη έθετε όρους πολύ πιο δυσβάστακτους από ό,τι το πρώτο μνημόνιο.

Αυτά τα πρόσφατα γεγονότα έφεραν στο προσκήνιο, για μια ακόμη φορά, τη βαθιά διαχωριστική γραμμή που νομίζω ότι παγιώθηκε στην ελληνική κοινωνία και στην πολιτική ζωή ήδη από την Επανάσταση του 1821. Είναι μια διαχωριστική γραμμή μεταξύ δύο ασύμβατων ιδεωδών περί ελευθερίας: το ένα είναι ολοκληρωτικό, απόλυτο, ασυμβίβαστο· το άλλο θεωρεί ότι την ελευθερία μπορούν να την εγγυηθούν μόνο εξωτερικές δυνάμεις. Το μειονέκτημα του πρώτου ιδεώδους είναι ότι αδυνατεί να κατοχυρώσει την ασφάλεια του έθνους έναντι εσωτερικών ή εξωτερικών εχθρών και, επιπλέον, ενδεχομένως να μην είναι δυνατόν να επιτευχθεί πλήρως. Το μειονέκτημα του δεύτερου είναι ότι η εγγυημένη έξωθεν ασφάλεια υποχρεωτικά προϋποθέτει κάποια απώλεια εθνικής κυριαρχίας. Πόσο ελεύθερη είναι η Ελλάδα υπό τους όρους που της έθεσε ο μηχανισμός στήριξης το 2010 ή το 2015 – ή οι παρόμοιες οικονομικές διευθετήσεις του 1832 και του 1843; Και από την άλλη πλευρά: ποια είναι η εναλλακτική λύση;

Ο λόρδος Μπάιρον ήταν ο πιο διάσημος από τους Φιλέλληνες που συνέβαλαν στη διεθνοποίηση του ελληνικού Αγώνα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1820. Η απόφασή του να αφιερώσει τον πλούτο και την ενέργειά του στο εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα του Μαυροκορδάτου ήταν μια καθοριστική στιγμή για τη συνολική πορεία της Επανάστασης – όχι επειδή πέτυχε κάτι ο Μπάιρον εναντίον του εξωτερικού εχθρού (γιατί δεν πέτυχε), αλλά λόγω της ώθησης που έδωσαν η παρουσία και οι συμβουλές του στον Μαυροκορδάτο και στις εσωτερικές δυνάμεις που τον υποστήριζαν. Ο Μπάιρον εργάστηκε μαζί με τον Μαυροκορδάτο για να ζητήσουν τη διπλωματική συνδρομή της βρετανικής κυβέρνησης· το όνομα του Μπάιρον λειτούργησε σαν μαγνήτης για τους ιδιώτες κερδοσκόπους, οι οποίοι τους πρώτους μήνες του 1824 συνήψαν δάνειο 800.000 λιρών με την Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδος. Όταν πέθανε ο Μπάιρον στο Μεσολόγγι στις 7/19 Απριλίου του 1824, το δάνειο είχε εξασφαλιστεί και οι εκσυγχρονιστές είχαν ταπεινώσει τους οπλαρχηγούς, οι οποίοι με επικεφαλής τον Κολοκοτρώνη και τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη τους είχαν προκαλέσει. Η Ελλάδα είχε μπει στον δρόμο που θα οδηγούσε στην ανεξαρτησία της ως έθνους, σε μια περήφανη σύγχρονη ιστορία, σε πολλά επιτεύγματα στους τομείς της τέχνης, σε διάλογο με ό,τι καλύτερο παραγόταν στην Ευρώπη και... στο μνημόνιο.

Αυτό το βιβλίο ασχολείται με γεγονότα που συνέβησαν πριν από διακόσια χρόνια. Το πρώτο μέρος του εστιάζεται στο παρελθόν, στον χαρακτήρα και στο λογοτεχνικό έργο του λόρδου Μπάιρον πριν από το 1823, συμπεριλαμβανομένων και των πρώιμων, διαπλαστικών ταξιδιών του στην Ελλάδα μεταξύ 1809-1811.

Στα κεφάλαια του πρώτου μέρους προσπαθώ να χαρτογραφήσω την απρόβλεπτη πρόοδο ενός εκρηκτικού πνεύματος και να κατανοήσω την καταγωγή και την αιτία της δέσμευσης του Μπάιρον στην ελληνική υπόθεση το καλοκαίρι του 1823 – μια δέσμευση που ποτέ δεν αιτιολογήθηκε πραγματικά, αλλά ήταν ολόθερμη.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου παρακολουθεί την εξέλιξη της ιστορίας, για να καταδείξει τους τρόπους με τους οποίους η προσωπική διαδρομή του Μπάιρον διασταυρώθηκε, σε μία κρίσιμη ιστορική στιγμή, με την ισορροπία των εσωτερικών δυνάμεων εντός της επαναστατημένης Ελλάδας και τις πρωτοβουλίες που πήρε, σε συντονισμό με τον Μαυροκορδάτο, για να προβάλει την υπεροχή των

εκσυγχρονιστών και, μέσα από το παράδειγμα και το κύρος του ως «διασημότητας» της εποχής, να συμβάλει στη διεθνοποίηση του ελληνικού αγώνα της ανεξαρτησίας. Όταν το 2009 άρχισα να γράφω, δεν υποπευδόμεουν τις σύγχρονες αντηχήσεις που θα αναδύονταν, ολοένα και πιο δυνατές, όσο το βιβλίο μου προχωρούσε. Προσφέροντάς το στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, σε μιαν εποχή κατά την οποία η σχέση της Ελλάδας με την Ευρώπη είναι και πάλι τεταμένη – ίσως μάλιστα σε ανυπόφορο βαθμό –, ελπίζω να ρίξω κάποιο φως στις ιστορικές ρίζες αυτής της κρίσης, διερευνώντας τις πράξεις και τις επιλογές των ατόμων, Ελλήνων και Βρετανών, που συνέβαλαν στη θεμελίωση αυτής της σχέσης. Το γεγονός ότι είμαι και εγώ ξένος, όπως και ο πρωταγωνιστής αυτής της ιστορίας, αποτελεί μία ακόμη ένδειξη αυτής της μακροχρόνιας σχέσης. Όπως σημείωνε ο ιστορικός Πέτρος Πιζάνιας πριν από λίγα χρόνια, η ελληνική Επανάσταση του 1821 ήταν πράγματι «ένα ευρωπαϊκό γεγονός». Προετοιμάζοντας αυτήν την ελληνική έκδοση, αποκατέστησα ορισμένα χωρία που είχαν παραλειφθεί κατά παράκληση του πρώτου εκδότη, ο οποίος είχε επιβάλει αυστηρά όρια ως προς τον αριθμό των λέξεων. Ως εκ τούτου, η παρούσα έκδοχή είναι η πληρέστερη, περίπου 6.000 λέξεις εκτενέστερη από ό,τι η αγγλική. Επίσης αναδιατύπωσα ή παρέλειψα κατατοπιστικές πληροφορίες σχετικά με την ελληνική πραγματικότητα, τις οποίες έκρινα περιττές για τον Έλληνα αναγνώστη. Όλα τα παραθέματα από τις ελληνικές πηγές, τα οποία στην αγγλική έκδοση ήταν μεταφρασμένα, αποκαταστάθηκαν εδώ στην πρωτότυπη μορφή τους, με την αρχική ορθογραφία τους όπου απαιτείτο.

Στις ευχαριστίες που περιλαμβάνονται στην αγγλική έκδοση εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου σε πολλούς ανθρώπους και ιδρύματα στην Ελλάδα, που με βοήθησαν στο έργο μου, και τις επαναλαμβάνω και εδώ. Κατά την προετοιμασία της ελληνικής έκδοσης, ωστόσο, προέκυψαν και άλλες οφειλές: κυρίως στη Νέλλη Μουκάκου και στον Γιάννη Μουκάκο του λογοτεχνικού πρακτορείου JLM, στον Χάρη Βλαβιανό που, ως υπεύθυνος των εκδόσεων Πατάκη, στήριξε το εγχείρημά μου από την αρχή και μου πρόσφερε ηθική υποστήριξη στη διάρκεια της διαδικασίας, και στην κυρία Άννα Πατάκη και τους συνεργάτες της στις Εκδόσεις Πατάκη για την προθυμία τους να αναλάβουν αυτήν την ελληνική έκδοση και να τη διεκπεραιώσουν σε μιαν εποχή εξαιρετικά δύσκολη για όλους τους εκδότες και τα πολιτιστικά ιδρύματα στην Ελλάδα. Το μεγαλύτερο χρέος, ασφαλώς, το οφείλω στη μεταφράστριά μου Κατερίνα Σχινά που, με υπομονή και ενθουσιασμό, αναδέχθηκε το βάρος και ούτε μία φορά δεν μου ζήτησε εξηγήσεις! Ήταν μεγάλη ευχαρίστηση να δουλέψω μαζί τους. Τώρα εύχομαι στο βιβλίο καλό κατευόδιο στην Ελλάδα, τη χώρα στην οποία δικαιωματικά ανήκει το μεγαλύτερο μέρος αυτής της ιστορίας.

Πρόλογος στην αγγλική έκδοση

Αργά το βράδυ της Παρασκευής 16 Ιουλίου 1823, ένα αγγλικό μπρίκι, το *Hercules*, απέπλευσε από το λιμάνι της Γένουας. Σε αυτό επέβαιναν ένας λόρδος, που συνέβαινε επίσης να είναι ένας από τους πιο διάσημους συγγραφείς του καιρού του, ένας τυχοδιώκτης από την Κορνουάλη, ένας Ιταλός κόμης, ένας Έλληνας ευγενής, ένας γιατρός και ένας γραμματέας (και οι δύο Ιταλοί), πέντε έξι υπηρέτες διάφορων εθνικοτήτων, πέντε άλογα, δύο σκυλιά και ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσό χρημάτων σε ασημένια νομίσματα και χρεόγραφα. Ο προορισμός τους ήταν η Ελλάδα. Η επανάσταση εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είχε ξεσπάσει πριν από δύο χρόνια· τρομερές ιστορίες έφταναν στην Ευρώπη, κάνοντας λόγο για ακραία βία και από τις δύο πλευρές. Κανείς από τους επιβαίνοντες στο *Hercules* δεν γνώριζε

πολλά για τις λεπτομέρειες της σύγκρουσης: κανείς δεν γνώριζε ποιος ήταν επικεφαλής ή ποια ήταν η μεθόδευση του Αγώνα, παρά μόνο εκείνο που είχε την προτεραιότητα στις καρδιές όλων: ότι ήταν ένας αγώνας απελευθερωτικός, ενάντια στην τυραννία. Κανείς δεν είχε την παραμικρή υπόνοια για την επερχόμενη πολιτική θύελλα, μολονότι, όσο εκείνοι ταξίδευαν, τα σύννεφά της πύκνωναν πάνω από την Ελλάδα – μια θύελλα που θα αποδεικνυόταν η ύστατη δοκιμασία για τον Τζορτζ Γκόρντον Νόελ, τον έκτο βαρόνο Μπάιρον, του οποίου την ιστορία θα αφηγηθούμε.

Ο Μπάιρον το καλοκαίρι του 1823, «τρελός, κακός, επικίνδυνος να τον γνωρίζεις», είχε, μόνος αυτός, επινοήσει τη σύγχρονη λατρεία της διασημότητας. Σε όλη την Ευρώπη ή τον λάτρευαν ή τον απεχθάνονταν: η φήμη του, ως ενός από τους πρωτεργάτες του ρομαντισμού στην ποίηση και τις τέχνες, είχε φτάσει ως την Αμερική. Είχε μόλις λάβει τον μεγαλύτερο έπαινο, την υψηλότερη τιμή για έναν συγγραφέα εκείνου του καιρού, μία επιστολή που εξέφραζε θερμό θαυμασμό για τη δουλειά του από τον Γιόχαν Βόλφγκανγκ φον Γκαίτε, τον πιο σεβαστό ποιητή και διανοούμενο του αιώνα. Τι ώθησε λοιπόν τον Μπάιρον να αποφασίσει στα τριάντα πέντε του χρόνια να διακινδυνεύσει τα πάντα πηγαίνοντας να συμμετάσχει στην ελληνική Επανάσταση;

Τι αντίκτυπο είχε η έλευσή του στην Ελλάδα στην εξέλιξη της σύγχρονης Ιστορίας της; Και ποια η σημασία όλων αυτών σήμερα;

Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα συνθέτουν μία συναρπαστική ιστορία. Είναι μία ιστορία που δεν έχει ποτέ ειπωθεί με κάθε λεπτομέρεια ως τώρα. Αυτό ενδεχομένως μοιάζει υπερβολή, όταν υπάρχουν ήδη περισσότερες από διακόσιες βιογραφίες του Μπάιρον. Από την εποχή που ο Χάρολντ Νίκολσον δημοσίευσε το 1924 το έργο του *Μπάιρον, το τελευταίο ταξίδι*, για να τιμήσει τα εκατό χρόνια από τον θάνατο του ποιητή, σχεδόν κάθε πλευρά της ζωής και του έργου του Μπάιρον έχει ξεσκονιστεί από ερευνητές, ταξιδιωτικούς συγγραφείς, λάτρεις διασημοτήτων. Η ελληνική «περιπέτεια δεν είναι εξαίρεση, και σημαντικές μελέτες που δημοσιεύτηκαν τα τελευταία σαράντα χρόνια έχουν να εισφέρουν πολλές σύγχρονες ερμηνείες». (1) Όμως μόνο ο Στίβεν Μίντα, σε τρία σημαντικά άρθρα ως τώρα, εξερευνά τις πλούσιες πηγές των ελληνικών ιστορικών αρχείων, που παρέχουν μιαν ουσιώδη κατανόηση του πολιτικού πλαισίου μέσα στο οποίο βρέθηκε ο Μπάιρον στην Ελλάδα το 1823 και 1824. (2)

Ο Νίκολσον αρχίζει την αφήγησή του την παραμονή της αναχώρησης του *Hercules* από το λιμάνι της Γένουας, την άνοιξη του 1823. Όμως η απόφαση του Μπάιρον να έρθει στην Ελλάδα δεν είναι αποτέλεσμα ενός καπρίτσιου ή μιας ιδιοτροπίας της στιγμής. Το έδαφος διανοίχθηκε χρόνια πριν, στη διάρκεια του «Grand Tour» που πραγματοποίησε στην ανατολική Μεσόγειο μεταξύ 1809 και 1811 και όσων επακολούθησαν της «μεγάλης περιοδείας» του. Τα ίχνη αυτής της εμπλοκής βρίσκονται σε επιστολές, σε καταγραφές συνομιλιών, και πάνω απ' όλα στην ποίηση – που κάποτε περιγράφηκε αξιωματικώς από τον Μπάιρον ως «η λάβα της φαντασίας που η έκρηξή της αποσοβεί έναν σεισμό». (3) Πολλές από τις στιγμές και τα πρόσωπα που συνθέτουν αυτήν την ιστορία είναι γνωστά. Όμως δεν έχουν ποτέ πριν συνδυαστεί, ώστε να αποκαλύψουν τη μακρά και συχνά απροσδόκητη διαδρομή που θα τον οδηγήσει από τη ρομαντική επαναστατικότητα των πιο διάσημων ποιημάτων του στην πολιτική δράση υπέρ της Επανάστασης στην Ελλάδα.

Αυτό είναι το πρώτο μέρος της ιστορίας μας. Το δεύτερο πραγματεύεται το τι πραγματικά έκανε ο Μπάιρον μόλις έφτασε στη χώρα, το πώς κατανόησαν την ανάμειξή του οι άνθρωποι τους οποίους είχε αποφασίσει να βοηθήσει και το πώς επέδρασε η παρουσία του στην έκβαση της ελληνικής Επανάστασης.

Μεγάλο μέρος του πρωτογενούς υλικού, κυρίως στα ελληνικά, είναι πλέον προσβάσιμο. Νέες ερμηνείες από Έλληνες ιστορικούς, στη διάρκεια των τελευταίων δέκα περίπου χρόνων, έχουν σε μεγάλο βαθμό ανατρέψει πολλά από τα στερεότυπα του παρελθόντος – συμπεριλαμβανομένης και της θεωρίας συνωμοσίας, σύμφωνα με την οποία ο Μπάιρον και άλλοι Φιλέλληνες ήρθαν στην Ελλάδα ως εχθρικοί πράκτορες ξένων δυνάμεων – και άνοιξαν τον δρόμο σε μία πιο πλούσια και με περισσότερες αποχρώσεις κατανόηση των εν ενεργεία πολιτικών δυνάμεων στη διάρκεια των κρίσιμων ετών της Επανάστασης, κατά τα οποία ο Μπάιρον βρισκόταν στην Ελλάδα. (4) Ο ίδιος ο Μπάιρον δεν έχει γίνει ακόμη αντικείμενο αυτής της αναθεωρητικής αντιμετώπισης όπως θα του αξίζει. Το δεύτερο μέρος αυτού του βιβλίου επιδιώκει να αποτελέσει μια ταπεινή συνεισφορά στην αναθεώρηση της Ιστορίας, η οποία λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα σήμερα.

Ιδωμένη από αυτήν την προοπτική, η ιστορία του Μπάιρον στην Ελλάδα αποδεικνύεται ότι είναι κάτι πολύ περισσότερο από μία συρραφή των γνωστών ανεκδότων που παραθέτουν όσοι τον συνόδευαν εκείνη την εποχή. Ο Πιέτρο Γκάμπα, ο Λέστερ Στάνχοπ, ο Γουίλλιαμ Πάρρυ, ο δρ. Τζούλιους Μίλλινγκεν και αργότερα ο Έντουαρντ Τρελόου, όλοι δημοσίευσαν αφηγήσεις των τελευταίων μηνών της ζωής του Μπάιρον – όμως κανείς δεν είχε κατανοήσει την εσωτερική δυναμική της Επανάστασης που όλοι τους ήθελαν να υπηρετήσουν. Ο Τζορτζ Φίνλεϋ, ο οποίος γνώριζε τα της Επανάστασης και επρόκειτο να γράψει μία από τις πλέον αξιόπιστες ιστορίες της, θα κρατούσε το μεγαλύτερο μέρος των προσωπικών αναμνήσεών του για τον εαυτό του. Το μεγαλύτερο μέρος του υλικού, που συνιστά το δεύτερο μέρος αυτού του βιβλίου, δεν ήταν ποτέ πριν προσιτό στα αγγλικά.

Μεγάλο μέρος του παραμένει αδημοσίευτο. Συνδυαζόμενο με οριακές στιγμές της διαδρομής του Μπάιρον, ήδη γνωστές από τις βιογραφίες του, καταλήγει σε μια διαφορετική κατανόηση τόσο της δίνης στην οποία εκσφενδονίστηκε ο Μπάιρον όσο και της τραγικά ατελούς συμβολής του στην τελική έκβαση της σύγκρουσης.

Το ανά χείρας βιβλίο είναι η ιστορία του αξιοσημείωτου επιτεύγματος του Μπάιρον, που δεν ήταν άλλο από το να επινοήσει και να επανεπινοήσει τον εαυτό του. Πρώτα σε φανταστικό επίπεδο, ως εξεγερμένος Τσάιλντ Χάρολντ ή ως καταραμένος ήρωας των *Ανατολικών Μύθων*, και αργότερα ως ο «νέος Προμηθέας του νέου ανθρώπου», ο οποίος θα επέλεγε την επανάσταση στην Ελλάδα ως την υπόθεση στην οποία θα αφιέρωνε την τελική του μεταμόρφωση σε αρτιγέννητο δημόσιο άνδρα και πολιτικό ηγέτη, τους τελευταίους μήνες της ζωής του στην Κεφαλλονιά και το Μεσολόγγι. Όμως δεν είναι η ιστορία ενός μόνου άνδρα. Άλλοι – κυρίως ο ομότεχνός του ποιητής, Π. Μπ. Σέλλεϋ – έπαιξαν κρίσιμο ρόλο, ωθώντας τον Μπάιρον να αφιερώσει τη ζωή του στην Ελλάδα. Ο ρόλος του Φαναριώτη Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου, με τον οποίο ο Μπάιρον θα σφυρηλατήσει μία σημαντική συμμαχία στην Ελλάδα, δεν έχει πλήρως εκτιμηθεί ως σήμερα. Τελικά, χάρη σε αυτήν τη συμμαχία και την επίδραση που είχε ο Μπάιρον στην εσωτερική πολιτική της ελληνικής Επανάστασης, η ιστορία αυτού του «νέου Προμηθέα» αποτελεί μέρος της ιστορίας του πώς η Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης και της απελευθερωμένης Ελλάδας, έγινε σύγχρονη.

Κρίσεις

«Γιατί ενεπλάκη ο Βύρων στον Ελληνικό Αγώνα; Ορμώμενος από το ερώτημα αυτό, ο Μπήτον γράφει μια συστηματική μελέτη βασισμένη σε υποδειγματική και εξονυχιστική έρευνα των πηγών... Μια από τις ασύγκριτες αρετές του βιβλίου είναι ότι φέρει την επιστημοσύνη του μέσα από μια συναρπαστική αφήγηση».

Ελένη Παπαργυρίου, *Η Εφημερίδα των συντακτών*

«Δεν υπάρχει κάτι ανάλογο μ' αυτό το βιβλίο, γιατί ο Μπήτον έχει εξαιρετική γνώση όχι μόνο των ελληνικών και των βρετανικών πηγών, αλλά και του σύγχρονου βρετανικού και ελληνικού πολιτικοκοινωνικού πλαισίου. Ο *Πόλεμος του Μπάιρον* αλλάζει την αντίληψή μας για το τι προσπάθησε να επιτύχει στην Ελλάδα ο Μπάιρον και θα αποτελέσει την αφετηρία όλων των επακόλουθων συζητήσεων σχετικά με το ζήτημα αυτό».

David Roessel, Stockton University, N.J.

«Ο *Πόλεμος του Μπάιρον* είναι ένα αξεπέραστο πορτρέτο μιας πολύπλοκης προσωπικότητας. Ο Μπήτον, αφού επιδόθηκε σε νέα αρχαιακή έρευνα και μελέτησε τις οδυνηρές εμφύλιες συγκρούσεις μεταξύ αντίπαλων επαναστατικών φατριών, συνέθεσε μια συναρπαστική αφήγηση με επίκεντρο την αυτομεταμόρφωση του Μπάιρον από απλό φιλέλληνα σε πραγματιστή και θαρραλέο πολιτικό άνδρα. Πέρα από το στρατιωτικό παιχνίδι ή την εξιδανίκευση των κλεφταρματολών, ο Μπάιρον υπήρξε ένας εκσυγχρονιστής και διεθνιστής που είδε την Ελληνική Επανάσταση ως κρίσιμο διακύβευμα και θεώρησε ότι η μελλοντική συγκρότηση του ελληνικού έθνους θα μπορούσε να εμπνεύσει τη μεταμόρφωση της Ευρώπης».

Caroline Franklin, Πανεπιστήμιο του Swansea

Ο RODERICK BEATON γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Εδιμβούργο. Σπούδασε αγγλική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ, από όπου έλαβε στη συνέχεια διδακτορικό δίπλωμα στη νεοελληνική φιλολογία. Από το 1981 έως τη συνταξιοδότησή του δίδαξε Σύγχρονη Ελληνική και Βυζαντινή Ιστορία, Γλώσσα και Λογοτεχνία στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, όπου και κατείχε από το 1988 την έδρα Κοραή του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών.

Έχει γράψει εκτενώς για θέματα σύγχρονης και μεσαιωνικής ελληνικής λογοτεχνίας. Στην Ελλάδα κυκλοφορούν, μεταξύ άλλων, τα βιβλία του *Η ιδέα του έθνους στην ελληνική λογοτεχνία* (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2015), *Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία* (Νεφέλη 1996), η βιογραφία του Γιώργου Σεφέρη *Γιώργος Σεφέρης: περιμένοντας τον άγγελο* (Ωκεανίδα 2003), η μελέτη *Ο Καζαντζάκης μοντερνιστής και μεταμοντέρνος* (Εκδ. Καστανιώτη 2009), καθώς και το μυθιστόρημά του *Τα παιδιά της Αριάδνης* (Εκδ. Καστανιώτη 1999).